

УДК 657

JEL M13, M41, O33

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-14-15>

Колісник О.П.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку та аудиту,

Державний податковий університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1755-5638>

Olena Kolisnyk

State Tax University

## СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

### CONTEMPORARY CHALLENGES AND DEVELOPMENT DIRECTIONS OF ACCOUNTING FOR SMALL BUSINESS ENTITIES

**Анотація.** Дослідження зумовлене необхідністю вдосконалення вітчизняного бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва в умовах нестабільного економічного середовища, цифрової трансформації та постійних змін нормативно-правового регулювання. Розглянуто сучасний стан організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах, визначено основні проблеми та виклики, що впливають на якість облікової інформації та ефективність управління. Увагу приділено спрощенню облікових процедур, удосконаленню звітності, автоматизації облікових процесів, використанню цифрових технологій та підвищенню оперативності інформаційного забезпечення управлінських рішень. Додатково визначено перспективні напрями розвитку вітчизняної системи бухгалтерського обліку з урахуванням потреб суб'єктів малого підприємництва, зокрема посилення цифровізації, автоматизації та інтеграції облікової інформації в систему управління підприємством. Обґрунтовано необхідність адаптації облікових систем до сучасних економічних умов, що сприятиме підвищенню достовірності та аналітичності інформації, зниженню витрат на ведення обліку й забезпеченню ефективності управління діяльністю малих підприємств.

**Ключові слова:** бухгалтерський облік, суб'єкт малого підприємництва, цифровізація, автоматизація обліку, облікова інформація, управління.

**Abstract. Introduction.** The article examines the current state and development challenges of accounting for small business entities in Ukraine under conditions of economic instability, regulatory changes and digital transformation. The relevance of the study is determined by the need to ensure reliable and timely accounting information while reducing the administrative burden on small enterprises. **Purpose.** The purpose of the study is to assess the current state of accounting for small business entities, identify the main organizational, regulatory and informational problems, and substantiate directions for its improvement and further development. **Methods.** The study applies methods of analysis, comparison, systematization and generalization to examine scientific approaches to the organization and development of accounting for small enterprises. The comparative method is used to identify the main problems and current trends in accounting development. The abstract-logical method is applied to substantiate prospective directions for improving the domestic accounting system. **Results.** The study identifies the main challenges affecting accounting for small business entities, including frequent changes in regulatory requirements, limited financial and human resources, difficulties in organizing accounting procedures, tax-related administrative pressure and insufficient analytical value of accounting information. Current development trends are analyzed, with particular attention paid to digitalization, automation of accounting processes, cloud technologies, electronic document management and the integration of accounting and management information. The study substantiates the need to optimize and simplify accounting procedures while maintaining the reliability and completeness of information. Particular emphasis is placed on the development of digital competencies of accounting personnel and the selection of software solutions appropriate to the scale and needs of small enterprises. **Conclusion.** The study concludes that the development of accounting for small business entities should be based on a combination of simplified procedures, digital technologies, automation and stronger analytical support for management. Improving the regulatory framework, developing digital competencies and integrating accounting information into the management system will contribute to the formation of a more flexible, efficient and management-oriented accounting system for small businesses.

**Keywords:** accounting, small business entity, digitalization, accounting automation, accounting information, management.

**Постановка проблеми.** Сучасні умови функціонування української економіки характеризуються високою динамічністю, нестабільністю та значним впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, що створює додаткові виклики для суб'єктів малого підприємництва. В умовах обмеженості фінансових, трудових та інформаційних ресурсів особливого значення набуває ефективна організація бухгалтерського обліку як основного джерела інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства. Водночас система обліку малого

підприємництва потребує постійного адаптування до змін законодавства, економічного середовища, вимог до фінансової звітності та сучасних технологічних можливостей.

Проблематика вітчизняного бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва пов'язана насамперед із необхідністю поєднання спрощених облікових процедур із потребою формування повної, достовірної та своєчасної інформації для прийняття управлінських рішень. Для малих підприємств актуальними залиша-

ються питання вибору оптимальної форми організації обліку, ведення первинної документації, формування фінансової звітності, забезпечення належного контролю за господарськими операціями та дотримання податкових вимог. Додаткового значення набуває проблема обмежених можливостей малих підприємств щодо залучення кваліфікованих бухгалтерських кадрів та фінансування сучасних облікових програм.

Водночас активне поширення цифрових технологій створює нові можливості для трансформації бухгалтерського обліку малого бізнесу. Автоматизація облікових процесів, електронний документообіг, хмарні сервіси та інтеграція облікових систем із управлінськими інформаційними ресурсами здатні підвищити оперативність і якість облікової інформації, зменшити трудомісткість облікових процедур та мінімізувати ризик виникнення помилок. Проте впровадження таких технологій потребує відповідного фінансового забезпечення, цифрових компетентностей працівників та належного захисту інформації.

Таким чином, виникає потреба в комплексному дослідженні сучасних викликів вітчизняного бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва та визначенні перспективних напрямів його розвитку. Особливої актуальності набуває пошук балансу між спрощенням облікових процедур, зниженням витрат на їх ведення та забезпеченням достатнього рівня інформативності, достовірності й аналітичності облікових даних.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Значна увага у наукових дослідженнях приділяється питанням організації, сучасного стану та напрямів розвитку бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва. Автор О.Г. Дроздова [1] досліджує особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні, акцентуючи увагу на необхідності врахування специфіки їх діяльності під час формування облікової системи. І.С. Подольська [2] розглядає сучасний стан обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва й визначає напрями їх удосконалення з урахуванням сучасних вимог до інформаційного забезпечення діяльності підприємств. В.В. Ратинський [3] досліджує можливості розвитку бухгалтерського обліку та аналізу для потреб малого бізнесу, наголошуючи на важливості підвищення інформативності облікових даних для прийняття управлінських рішень. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування малих підприємств висвітлено у праці науковців Л. В. Джулій, С.І. Гребінської та В.С. Ченаш [4]. Авторами розглянуто взаємозв'язок облікових і податкових аспектів діяльності малого бізнесу та визначено необхідність удосконалення відповідних процедур. Вітчизняні науковці В. Уманська, А. Ткаченко та Є. Манзенко [5] досліджують перспективи розвитку системи обліку й оподаткування на малих підприємствах, акцентуючи увагу на необхідності її адаптації до сучасних економічних умов. Сучасні тенденції у сфері обліку та оподаткування малих підприємств аналізують дослідники В. В. Маліков, М.В. Плекан та О.Ю. Йолтуховська [6]. Водночас сучасний розвиток бухгалтерського обліку малого підприємництва дедалі більше пов'язаний із впровадженням цифрових технологій та автоматизацією облікових процесів. Колективом авторів Ю.І. Мискіним, В.М. Краєвським та В.І. Скорик [7]

розглянуто діджиталізацію обліку на малих підприємствах як важливий напрям підвищення ефективності облікових процесів, акцентуючи увагу на автоматизації облікових операцій, скороченні трудомісткості та підвищенні оперативності інформаційного забезпечення управління.

Питання цифровізації облікових процесів у малих підприємствах досліджують представники наукової спільноти І. Годнюк та В. Забчук [8], які аналізують сучасні IT-рішення та їх ефективність. В. В. Новіков [9] зосереджує увагу на особливостях діджиталізації бухгалтерського обліку малих підприємств та її значенні для подальшої трансформації облікової системи. І. В. Шепель [10] досліджує сучасні облікові програми, здійснюючи їх порівняльний аналіз та визначаючи перспективи подальшого розвитку цифрового бухгалтерського обліку.

У праці вітчизняних дослідників В.М. Краєвського, Т.Г. Мегедя та О.І. Івасюка [11], розглянуто діджиталізацію обліково-аналітичного забезпечення управління борговими розрахунками суб'єктів малого підприємництва. С.Ф. Таран та Д.С. Пілевич [12] розглядають цифрову трансформацію обліку малих підприємств у контексті формування ефективної системи управління бізнесом.

Отже, проведений аналіз наукових досліджень свідчить про комплексний характер проблематики бухгалтерського обліку малого підприємництва. Науковцями ґрунтовно досліджено питання організації обліку, звітності, оподаткування та його цифрової трансформації. Водночас актуальним залишається комплексне поєднання зазначених напрямів із визначенням сучасних викликів та перспектив розвитку вітчизняного бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва, що зумовлює необхідність подальших досліджень.

**Мета статті** полягає у дослідженні сучасного стану та основних викликів вітчизняного бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва, а також обґрунтуванні основних напрямів його вдосконалення і подальшого розвитку з урахуванням сучасних економічних та цифрових тенденцій.

**Методи дослідження.** У дослідженні використано методи аналізу та порівняння для оцінювання сучасного стану бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва; систематизації та узагальнення – для визначення основних проблем і сучасних тенденцій його розвитку; абстрактно-логічний метод – для обґрунтування перспективних напрямів удосконалення вітчизняного бухгалтерського обліку.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Бухгалтерський облік суб'єктів малого підприємництва в Україні здійснюється в межах нормативно визначених вимог, однак його організація має враховувати специфіку діяльності саме малих підприємств. Для таких суб'єктів характерні відносно невеликі обсяги господарських операцій, обмеженість фінансових ресурсів, невелика чисельність персоналу та, відповідно, менші можливості щодо утримання окремих функціональних підрозділів. За таких умов організація обліку повинна бути співвіднесена з реальними масштабами діяльності підприємства та витратами, необхідними для забезпечення облікового процесу.

Організація бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва в Україні здійснюється від-

повідно до вимог національного законодавства, яке визначає загальні принципи ведення обліку, складання фінансової звітності та особливості застосування спрощених підходів. Базовим нормативним документом у цій сфері є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [13], який встановлює правові засади регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Закон визначає, зокрема, загальні вимоги до організації бухгалтерського обліку, первинних документів, фінансової звітності та відповідальності за організацію обліку.

Особливе значення для малого підприємництва має поділ підприємств за категоріями відповідно до їхніх кількісних характеристик. Законодавство передбачає віднесення підприємств до мікропідприємств, малих, середніх та великих підприємств залежно від встановлених критеріїв. Така класифікація має практичне значення, оскільки впливає на обсяг та порядок формування фінансової звітності.

Для суб'єктів малого підприємництва важливим є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [14]. Його положення визначають зміст і форму фінансової звітності для суб'єктів малого підприємництва та мікропідприємств. Застосування спрощених форм звітності дає можливість зменшити обсяг інформації, яку необхідно подавати у фінансовій звітності, що відповідає потребі малого бізнесу в скороченні адміністративного навантаження. Водночас спрощення форми звітності не повинно знижувати достовірність інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Окрему роль у регулюванні діяльності малого бізнесу відіграє Податковий кодекс України [15], положення якого визначають порядок оподаткування суб'єктів господарювання, зокрема особливості застосування спрощеної системи оподаткування. Для малих підприємств вибір системи оподаткування безпосередньо пов'язаний з організацією обліку, оскільки визначає склад податкової інформації, порядок її документального підтвердження та обсяг звітних процедур.

При цьому бухгалтерський облік та податковий облік не є тотожними системами. Їх взаємозв'язок зумовлений необхідністю використання даних бухгалтерського обліку для виконання окремих податкових розрахунків і контролю господарських операцій. Саме тому зміни податкового законодавства можуть безпосередньо впливати на організацію облікового процесу на малих підприємствах.

Отже, однією з характерних рис обліку малого підприємництва є можливість використання спрощених підходів до його ведення. Їх застосування дає змогу зменшити трудові та часові витрати, пов'язані з оформленням і опрацюванням господарських операцій. Водночас спрощення не повинно перетворюватися на скорочення інформації, яка необхідна для контролю діяльності підприємства. Саме тому, доцільність спрощених процедур варто оцінювати з урахуванням характеру господарських операцій, обсягів діяльності та інформаційних потреб керівництва.

Не менш важливим питанням є вибір форми організації бухгалтерського обліку. Залежно від масштабів діяльності мале підприємство може здійснювати облік самостійно, мати штатного бухгалтера або користуватися послугами спеціалізованих суб'єктів.

Вибір конкретного варіанта визначається кількістю та складністю господарських операцій, фінансовими можливостями підприємства, кадровим забезпеченням і потребою керівництва в обліково-аналітичній інформації. Отже, форма організації обліку має бути не лише допустимою з позиції законодавства, а й економічно доцільною для конкретного підприємства. Особливості організації облікового процесу на малих підприємствах також пов'язані з необхідністю раціонального розподілу облікових функцій та врахування обмежених ресурсів таких суб'єктів [1].

Окремий аспект сучасного стану бухгалтерського обліку малого підприємництва становить формування та подання фінансової звітності. Застосування спрощених підходів передбачає певні особливості щодо складу та обсягу звітної інформації. Проте зменшення кількості показників саме по собі не повинно погіршувати якість інформаційного забезпечення. Фінансова звітність має давати можливість оцінити фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та основні зміни у господарських процесах. У цьому контексті важливими характеристиками звітної інформації залишаються достовірність, зрозумілість, своєчасність і корисність для користувачів [2].

Загалом сучасний стан бухгалтерського обліку малого підприємництва можна охарактеризувати як поєднання нормативно встановлених вимог із можливістю застосування спрощених способів організації облікового процесу. Такий підхід відповідає потребі малого бізнесу в скороченні адміністративних витрат, однак водночас ставить питання про достатність та якість інформації, що формується системою обліку. Саме тому подальше вдосконалення облікової системи має відбуватися з урахуванням не тільки вимог законодавства, а й фактичних потреб підприємства, його ресурсних можливостей та ролі облікової інформації в управлінні.

Разом із тим можливість застосування спрощених процедур не усуває проблем, з якими стикаються суб'єкти малого підприємництва під час організації бухгалтерського обліку. Однією з них є необхідність постійного реагування на зміни нормативно-правового та податкового регулювання. Для невеликого підприємства, яке не має значного адміністративного апарату, відстеження таких змін і своєчасне внесення відповідних коректив до облікових процедур може створювати додаткове навантаження. Відповідно, особа, відповідальна за ведення обліку, повинна не лише виконувати поточні облікові операції, а й постійно оновлювати свої знання.

Проблемним залишається і питання якості облікової інформації. Спрощення облікового процесу має бути спрямоване насамперед на усунення зайвих процедур, а не на зменшення змістовності інформації. Якщо окремі операції відображаються надто укрупнено або без необхідної деталізації, це може обмежувати можливість подальшого аналізу. У результаті інформація, достатня для формального складання звітності, може виявитися недостатньою для оцінювання окремих напрямів діяльності та прийняття управлінських рішень. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку та аналізу для потреб малого бізнесу пов'язуються саме з посиленням інформаційної та аналітичної функцій обліку [3].

Ще одним проблемним аспектом є організація облікового процесу. Малі підприємства, порівняно з великими суб'єктами господарювання, мають значно менше можливостей для формування окремих структурних підрозділів і залучення вузькопрофільних спеціалістів. У практиці це може проявлятися у поєднанні різних функцій одним працівником, передачі бухгалтерських функцій на аутсорсинг або використанні спрощених організаційних моделей. Кожен із цих варіантів має свої переваги та обмеження, тому остаточний вибір повинен залежати від особливостей конкретного підприємства.

Окремо слід виділити вплив податкового навантаження. Для малого бізнесу необхідність дотримання податкових вимог одночасно з веденням бухгалтерського обліку може призводити до збільшення кількості операцій, які потребують документального підтвердження та контролю. Це особливо відчутно для підприємств з невеликою кількістю працівників, де значна частина облікових функцій може бути зосереджена в руках одного спеціаліста. Питання взаємозв'язку бухгалтерського обліку та оподаткування, а також сучасні тенденції у цій сфері досліджуються у працях [4–6].

Таким чином, серед основних проблем вітчизняного бухгалтерського обліку малого підприємництва можна виділити нестабільність нормативного середовища, необхідність постійного пристосування до законодавчих змін, обмеженість кадрових і фінансових ресурсів, складність організації облікового процесу, недостатню аналітичність окремих інформаційних масивів та вплив податкового навантаження. У сукупності ці чинники формують потребу не просто у спрощенні обліку, а в пошуку такої моделі його організації, яка дозволяла б зменшити витрати підприємства без втрати інформаційної цінності облікових даних.

На цьому тлі розвиток бухгалтерського обліку малого підприємництва поступово зміщується від переважно традиційної організації облікового процесу до використання технологічних та інтегрованих рішень. Найбільш помітними тенденціями є автоматизація облікових операцій, поширення цифрових інструментів, використання електронного документообігу, розвиток хмарних технологій та поступове зближення бухгалтерського й управлінського обліку.

Одним із найбільш помітних напрямів таких змін є цифровізація бухгалтерського обліку. Для малого підприємства вона має практичне значення передусім через можливість скоротити кількість ручних операцій і швидше отримувати необхідну інформацію. Автоматизація повторюваних процедур дає змогу зменшити витрати часу на обробку первинних даних, формування регістрів та звітності. Для підприємств, які мають обмежений штат, це особливо актуально, оскільки технологічні рішення частково компенсують нестачу людських ресурсів [7–9].

Цифровізація при цьому не обмежується встановленням бухгалтерської програми. Вона передбачає зміну способу організації роботи з інформацією: від створення первинного документа до його обробки, систематизації, використання у звітності та подальшого аналізу. Саме тому ефективність цифрової трансформації залежить не тільки від технічних характеристик програмного забезпечення, а й від того, наскільки воно відповідає реальним потребам підприємства.

Помітну роль у цьому процесі відіграє сучасне облікове програмне забезпечення. Сьогодні малі підприємства мають можливість обирати програмні рішення залежно від обсягів операцій, виду діяльності та необхідного функціоналу. Використання таких програм може спростити реєстрацію господарських операцій, формування звітності та пошук необхідної інформації. Водночас механічне придбання програмного продукту не гарантує підвищення ефективності. Важливими залишаються відповідність програми потребам конкретного підприємства, можливість її інтеграції з іншими системами та рівень підготовки користувачів. Порівняльний аналіз сучасних облікових програм та перспектив їх використання підтверджує необхідність вибору цифрового рішення з урахуванням конкретних умов діяльності підприємства [10].

Окремий напрям цифрової трансформації становлять хмарні технології. Їх використання дає змогу працювати з обліковими даними без створення складної локальної IT-інфраструктури. Для малого бізнесу це може бути важливо з огляду на обмеженість коштів для придбання та обслуговування власного обладнання. Крім того, доступ до системи з різних пристроїв робить організацію облікової роботи більш гнучкою. Водночас при використанні хмарних рішень необхідно приділяти належну увагу захисту даних, розмежуванню доступу та надійності постачальника відповідних послуг [8–10].

Ще одним практично важливим напрямом є електронний документообіг. Перехід до електронного формату первинних документів скорочує час їх передачі між учасниками господарських операцій, спрощує зберігання та пошук документів. У поєднанні з автоматизованими обліковими системами це дає змогу вибудувати більш послідовний інформаційний ланцюг – від виникнення господарської операції до її відображення в обліку та звітності. Таким чином, цифровізація поступово змінює не окремі операції, а саму організацію облікового процесу.

Водночас сучасний бухгалтерський облік малого підприємства поступово набуває більшої управлінської спрямованості. Його завдання вже не обмежується фіксацією господарських операцій та підготовкою звітності. Керівництву потрібна інформація про доходи, витрати, фінансові результати, розрахунки та інші показники, які можна використовувати під час планування і контролю. Тому зближення бухгалтерського та управлінського обліку є закономірним напрямом розвитку системи інформаційного забезпечення малого бізнесу.

Особливої уваги заслуговує використання цифрових інструментів для обліково-аналітичного забезпечення управління. Автоматизоване опрацювання інформації створює можливість швидше аналізувати розрахунки з контрагентами, фінансові результати та інші параметри діяльності. Зокрема, цифровізація обліково-аналітичного забезпечення управління борговими розрахунками розглядається як напрям підвищення оперативності та якості управлінської інформації [11]. У свою чергу, цифрова трансформація обліку може розглядатися як одна з передумов формування ефективнішої системи управління бізнесом [12].

Результати аналізу сучасного стану та проблем бухгалтерського обліку малого підприємництва дають

підстави визначити основні напрями його подальшого вдосконалення. З огляду на це, вони мають охоплювати оптимізацію облікових процедур, подальшу автоматизацію, підвищення аналітичної цінності інформації, розвиток цифрових компетентностей працівників та удосконалення нормативного забезпечення.

Передусім доцільно оптимізувати облікові процедури. Йдеться не про механічне скорочення кількості операцій, а про усунення дублювання інформації, раціоналізацію документообігу та пристосування облікової роботи до фактичних масштабів діяльності підприємства. За такого підходу спрощення може дати реальний економічний ефект, не погіршуючи контрольну та інформаційну функції обліку. Для малого бізнесу це особливо важливо, оскільки витрати на ведення обліку мають бути співвіднесені з масштабом діяльності та можливостями підприємства.

Наступним напрямом є подальша автоматизація бухгалтерського обліку. Автоматизоване виконання повторюваних операцій, формування звітності та обробка первинної інформації дозволяють вивільнити час працівників для виконання аналітичних та контрольних завдань. При виборі програмного забезпечення малому підприємству доцільно враховувати не максимальну кількість функцій, а відповідність конкретного продукту його реальним потребам. Надмірно складне програмне рішення може, навпаки, збільшити витрати на навчання та обслуговування.

Важливою передумовою розвитку обліку є підвищення аналітичності інформації. Дані бухгалтерського обліку мають використовуватися не лише для підготовки фінансової та податкової звітності. Їх доцільно застосовувати для аналізу доходів і витрат, оцінювання фінансових результатів, контролю розрахунків, визначення проблемних ділянок діяльності та обґрунтування управлінських рішень. Саме посилення аналітичності складової дозволяє перетворити бухгалтерський облік із переважно реєстраційної системи на повноцінне джерело управлінської інформації.

Основні проблеми бухгалтерського обліку малого підприємництва та напрями їх вирішення згруповано у таблиці 1.

Отже, вдосконалення бухгалтерського обліку малого підприємства не може обмежуватися одним напрямом. Потрібне одночасне вирішення організаційних, нормативних, кадрових і технологічних питань. Поєднання раціоналізації облікових процедур із автоматизацією, розвитком аналітичних можливостей, підвищенням цифрової компетентності працівників та вдосконаленням нормативного регулювання дозволить сформувати більш адаптивну систему обліку. Її ефективність доцільно оцінювати не лише за швидкістю складання звітності, а й за тим, наскільки сформована інформація допомагає керівництву контролювати діяльність та приймати рішення.

Подальший розвиток бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва в Україні доцільно пов'язувати з формуванням гнучкої, технологічної та водночас доступної для малого бізнесу системи. Вона має враховувати реальні масштаби діяльності підприємств, їх фінансові та кадрові можливості й потребу в оперативній інформації. У такому випадку облікова система зможе виконувати не лише вимоги щодо документування та звітності, а й ширше забезпечувати управлінські потреби підприємства.

У перспективі модель бухгалтерського обліку малого підприємництва доцільно будувати навколо чотирьох взаємопов'язаних характеристик – простоти, цифровізації, оперативності та аналітичності. Простота повинна забезпечувати доступність облікових процедур для підприємств із обмеженими ресурсами; цифровізація – зменшувати частку ручної роботи; оперативність – забезпечувати своєчасне отримання інформації; аналітичність – підвищувати її корисність для управління.

Таким чином, перспективний розвиток бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва полягає не лише у впровадженні нових технологій. Йдеться

Таблиця 1

## Основні проблеми бухгалтерського обліку малого підприємництва та напрями їх вирішення

| Проблема                                        | Прояв проблеми                                             | Наслідки для МП                         | Запропонований напрям удосконалення                    |
|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| Часті зміни нормативного регулювання            | Необхідність постійного коригування облікових процедур     | Ризик помилок, додаткові витрати часу   | Стабілізація та спрощення нормативних вимог            |
| Складність облікових процедур                   | Надмірна кількість операцій і документів                   | Зростання трудомісткості обліку         | Оптимізація та спрощення облікових процедур            |
| Обмеженість кваліфікованих кадрів               | Недостатня кількість фахівців або поєднання функцій        | Зниження якості облікової інформації    | Підвищення кваліфікації, аутсорсинг, автоматизація     |
| Низька аналітичність облікової інформації       | Орієнтація переважно на формування звітності               | Обмежені можливості для управління      | Розвиток управлінської та аналітичної складової обліку |
| Значне податкове навантаження                   | Необхідність виконання значного обсягу податкових процедур | Додаткові адміністративні витрати       | Узгодження бухгалтерського і податкового обліку        |
| Недостатній рівень цифровізації                 | Використання ручної обробки інформації                     | Повільність та підвищений ризик помилок | Автоматизація та цифровізація обліку                   |
| Фрагментарне використання цифрових інструментів | Відсутність інтеграції між окремими системами              | Дублювання інформації                   | Інтеграція облікових систем                            |
| Недостатні цифрові компетентності               | Складність використання сучасного ПЗ                       | Низька ефективність цифрових рішень     | Систематичне підвищення цифрових компетентностей       |

Джерело: сформовано автором на основі [1–12]

про комплексну зміну підходів до організації облікової роботи, коли цифрові інструменти поєднуються зі спрощенням процедур, підвищенням якості інформації та посиленням її управлінської спрямованості. За такого підходу бухгалтерський облік може стати не тільки засобом формування звітності, а й практичним інструментом підтримки стабільності та розвитку малого підприємства.

**Висновки.** Проведене дослідження показало, що бухгалтерський облік суб'єктів малого підприємництва в Україні перебуває під впливом одночасно нормативних, організаційних, кадрових та технологічних чинників. З одного боку, можливість застосування спрощених підходів дає змогу зменшувати витрати на організацію облікового процесу, що відповідає ресурсним можливостям малого бізнесу. З іншого – надмірна складність нормативних вимог, необхідність постійного реагування на зміни законодавства, обмеженість кадрових ресурсів та податкове навантаження створюють додаткові труднощі для належного ведення обліку.

Встановлено, що подальший розвиток облікової системи малого підприємництва має відбуватися не лише шляхом подальшого спрощення процедур. Важливим є збереження достатнього рівня якості та аналітичності інформації, необхідної для оцінювання результатів діяльності й прийняття управлінських рішень. У цьому контексті перспективними напрямками визначено оптимізацію облікових процедур, автоматизацію, цифровізацію, поширення електронного документообігу та хмарних технологій, розвиток цифрових компетентностей працівників і вдосконалення нормативного регулювання.

Отже, формування сучасної системи бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва потребує комплексного підходу, у межах якого організаційні та нормативні зміни доповнюються цифровою трансформацією облікових процесів. Реалізація таких напрямків може сприяти зменшенню адміністративних витрат, підвищенню якості облікової інформації та посиленню ролі бухгалтерського обліку в управлінні й забезпеченні подальшого розвитку малого бізнесу.

### Бібліографічний список:

1. Дроздова О. Г. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Modern problems of science, education and society: The 6th International scientific and practical conference*, Kyiv, August 14-16, 2023. P. 457–463. URL: [https://www.researchgate.net/profile/Dmytro-Bannikov/publication/373143069\\_pdf#page=457](https://www.researchgate.net/profile/Dmytro-Bannikov/publication/373143069_pdf#page=457)
2. Подольська І. С. Сучасний стан та напрямки удосконалення обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва. 2023. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/29-90-93.pdf>
3. Ратинський В. В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-18>
4. Джулій Л. В., Гребінська С. І., Ченаш В. С. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування малих підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-164>
5. Уманська В., Ткаченко А., Манзенко Є. Перспективи розвитку системи обліку та оподаткування на малих підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-50>
6. Маліков В. В., Плекан М. В., Йолтуховська О. Ю. Сучасні тенденції у сфері обліку і оподаткування на малих підприємствах. *Наукові перспективи*. 2024. № 1 (43). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1\(43\)-484-495](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1(43)-484-495)
7. Мискін Ю. І., Краєвський В. М., Скорик В. І. Діджиталізація обліку на малих підприємствах. *Український економічний часопис*. 2026. Вип. 12. С. 95–100. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-12-15> <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/680/652>
8. Годнюк І., Забчук В. Цифровізація облікових процесів у малих підприємствах: сучасні IT-рішення та їх ефективність. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 239–249. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.239>
9. Новіков В. В. Діджиталізація бухгалтерського обліку малих підприємств. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 3 (105). С. 81–88. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-81-88](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-81-88)
10. Шепель І. В. Цифровізація бухгалтерського обліку: порівняльний аналіз облікових програм та перспективи розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2026. № 2 (59). С. 186–195. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-26>
11. Краєвський В. М., Мегедь Т. Г., Івасюк О. І. Діджиталізація обліково-аналітичного забезпечення управління борговими розрахунками у суб'єктів малого підприємництва. *Український економічний часопис*. 2025. № 10. С. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-8>
12. Таран С. Ф., Пілевич Д. С. Цифрова трансформація обліку малих підприємств у контексті формування ефективної системи управління бізнесом. *Сталий розвиток економіки*. 2026. № 2 (59). С. 1093–1099. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-147>
13. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
14. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000. № 39. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
15. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

### References:

1. Drozdova O. H. (2023) Osoblyvosti orhanizatsii obliku na pidpriemstvakh maloho biznesu v Ukraini [Features of accounting organization at small business enterprises in Ukraine]. *Modern problems of science, education and society: The 6th International scientific and practical conference*, Kyiv, August 14–16, pp. 457–463. Available at: [https://www.researchgate.net/profile/Dmytro-Bannikov/publication/373143069\\_pdf#page=457](https://www.researchgate.net/profile/Dmytro-Bannikov/publication/373143069_pdf#page=457)
2. Podolska I. S. (2023) Suchasnyi stan ta napriamky udoskonalennia obliku i zvitnosti subiektiv maloho pidpriemnytstva [Current state and directions for improving accounting and reporting of small business entities]. Available at: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/29-90-93.pdf>

3. Ratynskiy V. V. (2021) Bukhhalterskyi oblik i analiz: perspektyvy dlia maloho biznesu [Accounting and analysis: Prospects for small business]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-18>
4. Dzhulii L. V., Hrebinska S. I., Chenash V. S. (2024) Osoblyvosti bukhhalterskoho obliku ta opodatkuvannia malykh pidpriemstv [Features of accounting and taxation of small enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-164>
5. Umanska V., Tkachenko A., Manzenko Ye. (2023) Perspektyvy rozvytku systemy obliku ta opodatkuvannia na malykh pidpriemstvakh [Prospects for the development of accounting and taxation systems at small enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-50>
6. Malikov V. V., Plekan M. V., Yoltukhovska O. Yu. (2024) Suchasni tendentsii u sferi obliku i opodatkuvannia na malykh pidpriemstvakh [Current trends in accounting and taxation at small enterprises]. *Naukovi perspektyvy*, no. 1 (43), pp. 484–495. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1\(43\)-484-495](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1(43)-484-495)
7. Myskin Yu. I., Kraievskiy V. M., Skoryk V. I. (2026) Didzhitalizatsiia obliku na malykh pidpriemstvakh [Digitalization of accounting at small enterprises]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, no. 12, pp. 95–100. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-12-15> URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/680/652>
8. Hodniuk I., Zabchuk V. (2024) Tsyfrovizatsiia oblikovykh protsesiv u malykh pidpriemstvakh: suchasni IT-rishennia ta yikh efektyvnist [Digitalization of accounting processes in small enterprises: Modern IT solutions and their efficiency]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 34, no. 4, pp. 239–249. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.239>
9. Novikov V. V. (2023) Dydzhytalizatsiia bukhhalterskoho obliku malykh pidpriemstv [Digitalization of accounting of small enterprises]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 3 (105), pp. 81–88. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-81-88](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-81-88)
10. Shepel I. V. (2026) Tsyfrovizatsiia bukhhalterskoho obliku: porivnialnyi analiz oblikovykh prohram ta perspektyvy rozvytku [Digitalization of accounting: Comparative analysis of accounting software and development prospects]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 2 (59), pp. 186–195. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-26>
11. Kraievskiy V. M., Mehed T. H., Ivasiuk O. I. (2025) Didzhitalizatsiia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia borhovymy rozrakhunkamy u subiektiv maloho pidpriemnytstva [Digitalization of accounting and analytical support for managing debt settlements of small business entities]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, no. 10, pp. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-8>
12. Taran S. F., Pilevykh D. S. (2026) Tsyfrova transformatsiia obliku malykh pidpriemstv u konteksti formuvannia efektyvnoi systemy upravlinnia biznesom [Digital transformation of accounting of small enterprises in the context of forming an effective business management system]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 2 (59), pp. 1093–1099. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-14>
13. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini [On accounting and financial reporting in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. № 996-XIV [Law of Ukraine No. 996-XIV dated July 16, 1999]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
14. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 25 “Sproshchena finansova zvitnist” [On approval of the National Accounting Regulation (Standard) 25 «Simplified Financial Reporting»]: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 25.02.2000 r. № 39 [Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 39 dated February 25, 2000]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>.
15. Podatkovy kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI [Law of Ukraine No. 2755-VI dated December 2, 2010]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Дата надходження статті: 03.08.2026

Дата прийняття статті до публікації: 19.09.2026

Дата публікації статті: 30.09.2026